

NIPPONICA

Giles Milton, scriitor și jurnalist englez specializat în istoria explorărilor geografice și în literatura de călătorie, s-a născut la 15 ianuarie 1966 în Buckinghamshire. În cărțile sale – bazate atât pe documente de epocă nepublicate (în special scrisori, jurnale de bord, jurnale intime), cât și pe documente de arhivă aparținând Companiei Indiilor de Est și găzduite în prezent de British Library – manifestă un interes special pentru aventurierii din secolele al XVI-lea și al XVII-lea și prezintă impactul primilor negustori englezi asupra populației indigene. William Adams, eroul din *William Samuraiul*, considerat primul navigator englez care a ajuns în Japonia, a inspirat personajul John Blackthorne din *Shōgun*, bestsellerul lui James Clavell.

Nonficțiune: *The Riddle and the Knight: In Search of Sir John Mandeville, the World's Greatest Traveller*, 1996; *Nathaniel's Nutmeg: How One Man's Courage Changed the Course of History*, 1999; *Big Chief Elizabeth: The Adventures and Fate of the First English Colonists in America*, 2000; *Samurai William: The Adventurer Who Unlocked Japan*, 2002; *White Gold: The Extraordinary Story of Thomas Pellow and North Africa's One Million European Slaves*, 2005; *Paradise Lost: Smyrna 1922*, 2008; *Wolfram: The Boy Who Went To War*, 2011.

Romane: *Edward Trencom's Nose: A Novel of History, Dark Intrigue, and Cheese*, 2007; *According to Arnold: A Novel of Love and Mushrooms*, 2009. Cărți pentru copii: *Call Me Gorgeous*, 2009 (cu ilustrații de Alexandra Milton); *Zebedee's Zoo*, 2009 (cu ilustrații de Kathleen McEwen); *Good Luck Baby Owls*, 2012 (cu ilustrații de Alexandra Milton); *Children of the Wild*, 2013.

GILES MILTON

WILLIAM  
SAMURAIUL

Aventurierul care a deschis  
porțile Japoniei

Traducere din engleză și note de  
Anca Bărbulescu

 HUMANITAS  
BUCUREȘTI

Redactor: Mona Antohi  
Coperta: Angela Rotaru  
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu  
Corector: Patricia Rădulescu  
DTP: Corina Roncea, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Giles Milton  
*Samurai William: The Adventurer Who Unlocked Japan*  
Copyright © 1999 by Giles Milton  
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2013, pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-50-4034-5  
Descrierea CIP este disponibilă  
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS  
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România  
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51  
[www.humanitas.ro](http://www.humanitas.ro)

Comenzi online: [www.libhumanitas.ro](http://www.libhumanitas.ro)  
Comenzi prin e-mail: [vanzari@libhumanitas.ro](mailto:vanzari@libhumanitas.ro)  
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

*Aurelie*

# Cuprins

<i>Lista ilustrațiilor</i> .....	9
<i>Mulțumiri</i> .....	11
Prolog .....	15
1. La curtea seniorului de Bungo .....	21
2. Aisberguri în Orient .....	47
3. Rătăcire pe mare .....	73
4. În numele tatălui .....	102
5. William Samuraiul .....	130
6. Pe tărâmurî necunoscute .....	155
7. Bine v-am găsit, domnule Adams! .....	180
8. Acasă la Richard Cocks .....	211
9. Ciocnirea samurailor .....	238
10. O problemă de limbă .....	270
11. Ca peștii pe uscat .....	301
12. Prietenie destrămată .....	319
13. Ultimele ordine .....	343
<i>Note și surse</i> .....	369
<i>Sursele ilustrațiilor</i> .....	383

## Lista ilustrațiilor

Hartă, gravură olandeză, cca 1596	18
Căpitanii navelor portugheze	23
Oferirea de daruri în Japonia	31
Localnicii de pe insula Kyūshū	37
Călugări budiști	41
<i>Seppuku</i> – sinuciderea rituală japoneză	52
Nobilimea japoneză rafinată	55
Sabia samurailor	63
Cele cinci nave ale flotei comerciale olandeze	74
Harta insulei Praya	79
Căpetenia africană de la Capul Lopez	83
Pinguini în Strâmtoarea Magellan	89
Băștinași din America de Sud	90
Atac asupra flotei olandeze în Strâmtoarea Magellan	97
Iezuiții în Nagasaki	106
Răstignirea la japonezi	113
Castelul Ōsaka	116
Ieyasu	118
Soldat și călăreț japonez	128
Barcă de agrement japoneză	133
Servi cultivând orez	140
Arta purtării unui chimono	143
Negustori locali și străini în Bantam	159

## 10 William Samuráiul

Regina din Pattani și procesiunea ei de elefanți	168
Scenă stradală din Kyōto	176
Doamne japoneze	185
Corăbii ancorate la Ōsaka	195
Tōkaidō, drumul imperial	197
Marele Buddha de la templul Sanjūsangendō, aproape de Kyōto	202
Palatul din Kyōto	205
Factoria olandeză din Hirado	218
Pescari în Hirado	220
Prepararea mâncării	229
Gardă japoneză	235
Prostituată japoneză	249
Trupele lui Ieyasu cu arcebuze	260
Căderea castelului Ōsaka	265
„Muzicanți“	272
Protocolul de la curtea Japoniei	292
Tortură japoneză	296
Altar japonez	314
Samurai	325
Palatul shōgunului de la Edo	335
Crainici anunțând execuțiile și arderile	351
Ardere publică	354

### **Lista hărților**

Călătoria în Japonia	12-13
Japonia	28
Asia de Sud-Est	157



## Mulțumiri

Povestea lui *William Samuraiul* a fost culeasă din scrisori și jurnale din vremea regelui Iacob I. Sunt extrem de recunoscător experților care au adunat și publicat aceste însemnări pline de culoare. Sursele relevante sunt citate la sfârșit, dar o lucrare anume trebuie remarcată în mod deosebit. *The English Factory in Japan*, excelenta carte a lui Anthony Farrington, o colecție monumentală de materiale originale, s-a dovedit de o valoare inestimabilă pentru alcătuirea unei imagini cuprinzătoare a șederii englezilor în Japonia.

Am primit mult ajutor de la cercetători și traducători. Îi mulțumesc Laurei Inoue din Tōkyō pentru sfaturi, eforturi neprecupețite și rachiul de prune fierbinte. Mulțumirile mele se îndreaptă și spre personalul de la Japan Foundation Library din Tōkyō. Îi sunt foarte recunoscător și lui Takako Suga, ghidul și interpretul meu în Hirado.

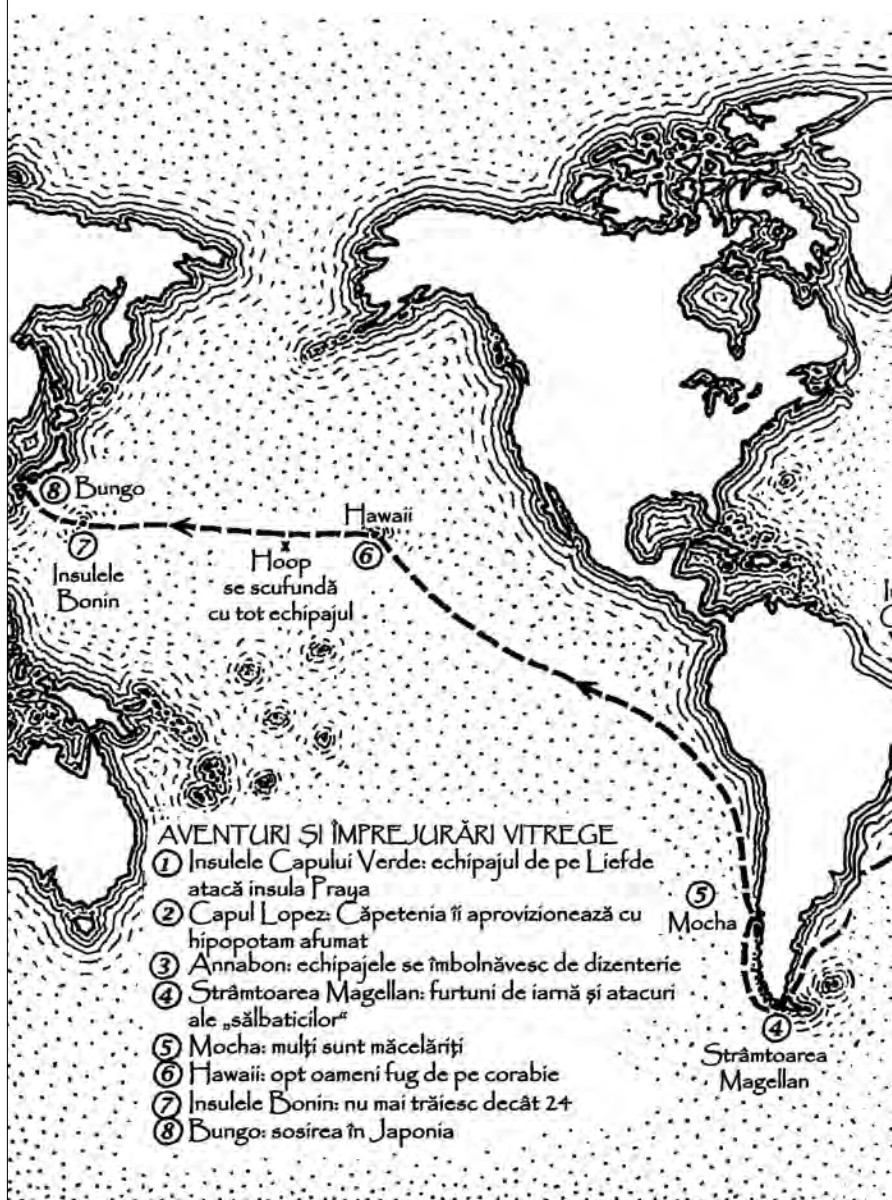
Îi mulțumesc lui Marjolein van der Valk, care a tradus numeroase pagini din *De reis van Mahu en de Cordes*. Mulțumiri deosebite lui Peter ten Arve din Rotterdam, care a găsit și a tradus manuscrisele olandeze originale.

Din Londra, le mulțumesc lui Maggie Noach și Jill Hughes, lui Roland Philipps, Lizzie Dipple și Celia Levett. Îi mulțumesc și lui George Tiffin, care a fotografiat multe dintre ilustrații, lui Frank Barrett și Wendy Driver și angajaților (și prietenilor) întotdeauna amabili de la London Library, unde a fost scrisă mare parte din carte.

Îi sunt deosebit de recunoscător lui Paul Whyles, care a citit și recitat manuscrisul cu atât de puțin timp la dispoziție și a sugerat schimbări foarte necesare.

În ultimul rând, aș dori să le spun un „mulțumesc“ din inimă Alexandrei pentru încurajare, sprijin și sfaturi prietenești, și lui Madeleine și Héloïse pentru conversație și glume.

# CĂLĂTORIA ÎN



## AVENTURI ȘI ÎMPREJURĂRI VITREGE

- 1 Insulele Capului Verde: echipajul de pe Liefde atacă insula Praya
- 2 Capul Lopez: Căpetenia îi aprovizionează cu hipopotam afumat
- 3 Annabon: echipajele se îmbolnăvesc de dizenterie
- 4 Strâmtoarea Magellan: furtuni de iarnă și atacuri ale „sălbaticilor”
- 5 Mocha: mulți sunt măcelăriți
- 6 Hawaii: opt oameni fug de pe corabie
- 7 Insulele Bonin: nu mai trăiesc decât 24
- 8 Bungo: sosirea în Japonia

# JAPONIA: 1598-1600



# Prolog

Ajunseseră la capătul lumii. O furtună cumplită îi împinse departe, în necunoscut, unde hărțile și globurile nu arătau decât monștri ai adâncurilor. Cerul nopții scânteia de luminile Orientului, dar stelele străine se dovediseră călăuze înșelătoare pentru aventurierii rătăciți și însingurați.

Timp de aproape doi ani, William Adams și echipajul lui ținuseră piept oceanelor sălbatice, frământate de furtuni. Avuseseră ciocniri cu căpetenii insulare înarmate cu sulițe, suferiseră de boli și de foame. Acum, pe 12 aprilie 1600, cei câțiva supraviețuitori zăreau din nou uscatul, unde se așteptau să moară de mâna vreunui sălbatic barbar.

Clopotul mării mânăstiri Manju-ji vestea zorii. Odată cu revărsarea soarelui slab de primăvară peste munții de la miazăzi, alte douăsprezece temple își adăugau ecurile zgomotoase. Se luminase deja în delta mlăștinoasă a râului Ōita, dar în palatele și pagodele din Funai încă domnea noaptea. Acoperișurile lor cuneiforme rețineau umbrele; mai erau câteva ore până să pătrundă lumina zilei în labirintul de străduțe ca trase cu rigla.

Corabia ciudată care intra în golf navigând în derivă, neajutorată, se afla într-o stare jalnică. Pânzele-i erau zdrențuite, iar puntea se albise de la soare. Pupa impozantă și prova cu ochiuri pătrate de geam o deosebeau radical de joncile care mai aruncau uneori ancora pe coastele sudice ale Japoniei.

De-abia apăruse, că în oraș se și dăduse alarma și un grup mic de localnici trăgeau la vâsle ca s-o vadă de aproape. Pe cei care s-au cățărat la bord i-a întâmpinat o priveliște demnă de milă. Doisprezece aventurieri gemeau, întinși fără vlagă în propria murdărie. Mulți aveau pielea plină de pete – semn de scorbut în stare avansată –, iar alții sufereau de boli tropicale cumplite. Proviiziile li se terminaseră de mult; își duseseră zilele cu șobolani și alți dăunători care scormoneau după resturi în lăturile infecte din cală. Doar William Adams mai era suficient de coerent încât să-i salute pe nou-veniți; clipea des, uimit, văzând pentru prima oară semnele unei civilizații mai vechi și, poate, mai rafinate decât a lui.

Adams și-a dat seama imediat că oamenii nu veniseră să-i salveze, ci să jefuiască nava. Nu putea decât să speră că aveau să fie bine primiți pe uscat. Duseseră o luptă îndelungată împotriva furtunilor și foamei și, lucru impresionant, reușiseră să traverseze și Atlanticul, și Pacificul, croindu-și drum prin înșelătoarea Strâmtoare Magellan. Supraviețuiseră viscolelor antarctice și furtunilor tropicale și își priviseră îngroziți prietenii și camarazii cum slăbesc și pier. Dintr-o flotă de cinci vase, doar unul ajunsese în Japonia. Din echipajul de vreo sută de membri, nu mai trăiau decât douăzeci și patru. Dintre ei, șase erau în pragul morții.

După peste nouăsprezece luni pe mare, Adams ajunsese în Japonia, insula de poveste pe care nu pusese piciorul nici un englez. Pe mal, se ruga ca acesta să fie sfârșitul călătoriei lui de descoperire. Dar era de-abia începutul.

Aventurierii din Londra erei elisabetane nu știau aproape nimic despre Japonia. Când își desfășurau hărțile și priveau Orientul Îndepărtat, vedeau doar linii ondulate alandala, puncte și monștri de mare grotești. Harta lumii alcătuită în 1569

de Gerardus Mercator descria teritoriul japonez ca o formă vag romboidală cu două tentacule de insule. Nici proiecția lui Edward Wright nu era cu mult mai bună. Când a ajuns cu desenatul la Japonia, și-a consultat adâncurile imaginației și a conceput o insulă care arăta ca un crevet deformat cu barbă lungă și stufoasă. Deși își definea harta, cu mare mândrie, ca „o descriere hidrografică fidelă“, recunoștea chiar el că nu desenase cu precizie „decât partea de lume descoperită până în zilele noastre“. Ceea ce – vai! – nu includea Japonia.

Alți gentilomi învățați din nordul Europei erau la fel de neștiutori cu privire la așezarea și populația Japoniei. În Țările de Jos, Franța și Sfântul Imperiu Roman, singurele informații despre misteriosul „regat“ proveneau din însemnările marelui călător venețian Marco Polo. Iar acestea erau vechi de trei secole și adunate doar din auzite. Polo nu fusese personal în Japonia – pe care o numea Chipangu –, dar aflase de la chinezi că „oamenii de acolo sunt albi, civilizați și bine văzuți“ și nota despre ei că sunt de o mândrie aprigă și „nu depind de nimeni“. Mai adăuga că nimeni, nici măcar vecinii lor chinezi, nu îndrăznește să navigheze spre Japonia, fiindcă distanța e enormă, iar pericolele – mari.

În mintea aventurierilor-gentilomi, regat interzis însemna regat bogat, iar îndepărtata Japonie, Țara Soarelui-Răsare, și-o imaginau poleită cu splendori strălucitoare. „Au aici mormane de aur“, scria Polo încântat, „căci se găsește chiar pe insulele lor“. Palatul împăratului avea „acoperișul numai și numai din aur fin“, iar ferestrele sclipeau și scânteiau, „astfel că, în ansamblu, bogăția palatului este dincolo de orice măsură sau închipuire“.

Asemenea bogății ispititoare atrăgeau zeci de aventurieri englezi în mările necartografiate, unde își puneau nădejdea în bunul Dumnezeu și vânturile prielnice. Și-au studiat hărțile,

și-au consultat tabelele și au conchis – destul de logic – că cel mai scurt drum spre Orient era prin ghețurile Oceanului Arctic. Nu-și închipuiau că galioanele lor fragile aveau să se izbească de aisberguri monstruoase și de stânci de gheață trans-lucidă. Expediția spre Est din 1553 a lui Sir Hugh Willoughby fusese eșecul cel mai spectaculos. Corabia lui rămăsese prinsă în fâlcile de gheață ale Mării Albe, la nord de Cnezatul Moscovei, iar oamenii muriseră de frig în viscolul arctic.

Se credea că prin Calea de Nord-Vest, pe lângă capătul Americii de Nord, s-ar afla un drum și mai scurt către Japonia și China. Dar și ea manifestase un apetit vorace pentru lupi de mare elisabetani. George Beste, aventurier explorator al



Hărțile greșite duceau multe nave la pierzanie. Această gravură olandeză din jurul anului 1596, descrisă de un căpitan ca fiind „foarte fidelă”, imită conturul în formă de crevetă din hărțile anterioare.

Arcticii, scria că acolo e „atât de frig [încât] nu doar trupurile oamenilor, ci chiar și catargele și parâmele îngheață“. Marea era strânsă în chingi de ghețuri chiar și în miezul verii, fiindcă furtunile gigantice spârgeau calota polară și aruncau stânci cât munții în calea navelor lor de lemn. „Ne înconjoară gheața“, scria Beste în timpul unei expediții, „în așa fel că nu zărim nici uscat, nici apă“.

George Beste își încuraja compatrioții să-și continue eforturile de a ajunge în Orient cu promisiunea unor bogății de neînchipuit: „Lumi întregi se oferă și se pleacă voii celor ce vor cuteza întâi să le ia în stăpânire, să le locuiască și să le muncească“. În secolul XVI, bogățiile Pământului erau deschise oricui și încă mai existau întinderi vaste de ocean neexplorate. „Într-adevăr, se mai află încă ținuturi fără cârmuitor și fără stăpân, roditoare de tot soiul de porumb și de grâne.“ Poate Beste nu s-ar mai fi arătat atât de entuziasmat dacă ar fi știut ce pericole pândesc în mările tropicale. Galioanele elisabetane erau fragile și complet dependente de toanele vânturilor și de cursul curenților. Bancurile de nisip mari și mici din Marea Chinei de Est nu apăreau pe hărți, iar despre misterioasa insulă a Japoniei se spunea că o înconjoară furtuni imprevizibile, care trimis corăbiile în pântecele mării dintr-o singură înghițitură.

Aventurierii îndrăzneți ai Portugaliei se dovediseră ceva mai pricepuți decât colegii lor englezi la navigația până în Orientul cel mai îndepărtat. Ocoliseră primii Capul Bunei Speranțe în 1488 și avansaseră puțin câte puțin cu ale lor *naus*\* în apele necartografiate ale Oceanului Indian. Zece ani mai târziu, ajungeau în India, iar în 1511 capturasera deja portul malaez

---

\* Nau, sau caraca, cu trei sau patru catarge, era mai mare decât galionul; poate cea mai cunoscută caracă din istorie este *Santa Maria*, cu care Columb a ajuns în Haiti.



Malacca. Au înaintat tot mai departe spre răsărit, făcând comerț pe ascuns în largul coastelor Chinei și cumpărând mătăsuri și porțelan de la negustorii dinastiei Ming. Dar, în drumul lor în jurul pântecului rotund al marelui imperiu, au început să șovăie și să-și piardă avântul. Aveau resurse limitate și oameni puțini. Deja lucrau în teritorii de frontieră, la limita supremă a rezistenței, și au decis să nu meargă mai departe.

Aveau să treacă mai bine de treizeci de ani înainte ca temutele vânturi tropicale să aducă primii străini în Japonia. S-au pomenit într-un tărâm fără asemănare. Călugări ascetici și curteni parfumați, palate minunate și temple smălțuite. Aventurierii nou-sosiți au descoperit cu uimire că japonezii se îndelețineau în timpul liber cu activități dintre cele mai rafinate și că aveau un ceremonial pe cât de complex, pe atât de uluitor.

Dar în civilizația lor străveche era și o latură întunecată. Seniorii feudali își aruncau oștile în bătălii de o amploare nemaiauzită în Europa. Pe scena războiului evoluau sute de mii de soldați, iar armatele înfrânte preferau să recurgă la sinuciderea rituală decât să se înjosească predându-se. Aici, la capătul lumii, se afla o țară fermecată, dar de o tristețe profundă.

Povestea lui William Samurail e printre cele mai fascinante întâmplări din epoca regelui Iacob I al Angliei. Ea dezvăluie o civilizație mai sofisticată decât ar fi crezut cineva că se poate descoperi, dar care urma să fie sfâșiată de conflicte manipulate de europeni. Începe în 1544, cu aproape șaiszeci de ani înainte de sosirea lui William Adams în Țara Soarelui-Răsare, când musonul înfuriat s-a izbit în pânzele unei jonci care purta un mic grup de negustori portughezi. Nava lor fusese târâtă de departe, peste Marea Chinei de Est, până când, în cele din urmă, le răsărise în cale insula împădurită Kyūshū, din sud-vestul Japoniei. Așa s-a făcut că, în 1544, trei aventurieri portughezi puneau piciorul în străvechiul domeniu Bungo.